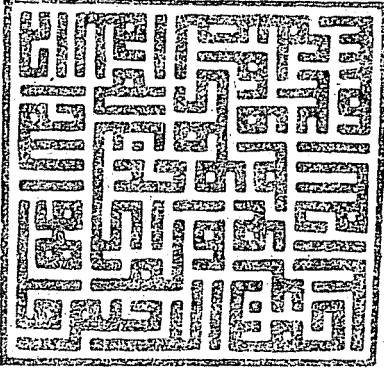

HAZİRAN 1992

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

8. Sayı

Atatürk Üniversitesi Basımevi — ERZURUM, 1988

AYDEMÜR EL-MUHYEVÎ

Dr. Bahattin KÖK

Aydemur, Hicrî yedinci, Milâdî on üçüncü asırda, Mısır'da, Eyyûbiler zamanında yaşamış olan, Türk asıllı bir şairdir. Araçça bir divanı bulunan Şair'in, doğum yeri ve doğum tarihi bilinmediği gibi ölüm tarihi de tam olarak bilinmemektedir. O'nun ölüm tarihi olarak Hicrî 646¹ ve 674² yılları gösterilmiş ise de, bunlardan birini diğerine tercih etmek ya da başka bir tarih ileri sürebilmek için şimdilik elimizde yeterli bir delil bulunmamaktadır. El-Cezîreh Veziri Muhyiddin Muhammed b. Muhammed b. Sa'îd b. Nedâ el-Meczerî³ tarafından kölelikten kurtarıldığı için kendisini bu zata nisbet ederek "el-Muhyevî" diye anılır olmuştur⁴. Belki de bu hadiseden sonra Şair'e, "el-Emîr" ve "er-Reîs" gibi ünvanların verilmiş olması, O'nun, bir çok soydaşı gibi Eyyûbiler devletinde makam ve mevki sahibi olduğunu göstermektedir.⁵ Ayrıca, yine kendisine "'Ale-muddîn" lakabının verilmiş olması da, Şair'in, yaşadığı dönemde iyi tanınan ve kendisine saygı duyulan bir kimse olduğu hususundaki kanaatimizi güçlendirmektedir.⁶

Aydemur, Cemâluddin b. Matrûh (ölm. 649/1251), Bahauddin Zuheyr (ölm. 656/1258) ve Seyfuddin et-Turkmânî (ölm. 656/1258) gibi o devrin tanınmış, önde gelen şairlerinin çağdaşıdır. Güçlü manalarla yüklü, ince ve etkili duygularla süslü kaside ve muvaşşahatlarıyla devrin şair ve ediplerinin dikkatini çekmiş, bu sebeple kendisinden övgüyle söz edilmiştir⁷.

1. 'Umer Rızâ Kehhâleh, Mu'cemu'l-Muellifin, Dımaşk, 1377/1959, III, 28.

2. Hayruddin ez-Zırıklî, el-A'lâm, Beyrut, 1390/1970, I, 378.

3. Şihâbüddin 'Abdurrahman b. İsmâ'il, İbnu Şâmeş, ez-Zeyl 'ala'r-Ravzatayn, Beyrut, 1974, s. , 218.

4. Bkz. Muḥammed b. Şâkir el-Kutubî, Fevâtu'l-Vefeyât, Beyrut, 1937, I, 208; el-Makrîzî, el-Mevâ'iz ve'l-İ'tibâr, Beyrut, ts. I, 342; Kâtip Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, İstanbul, 1971, I, 778; ez-Zırıklî, a.g.k., I, 378.

5. Bkz. Kâtip Çelebi, a.g.k., I, 778; 'Umer Rızâ Kehhâleh, a.g.k., I, 378.

6. El-Makrîzî, a.g.k., I, 342; es-Suyûtî, Ḥusnu'l-Muḥâzarah, Kahire, 1968, II, 362; K. Çelebi, a.g.k., I, 778.

7. Muḥammed b. Şâkir , a.g.k., I, 208; K. Çelebi, a.g.k., I, 778.

Halep'te el-Meliku'l-'Azîz'e (ölm. 634/1236) vezirlik etmiş olan ve Şair'in divanını derlemiş bulunan Cemaluddîn el-Kiftî (ölm. 646/1248) O'nun, "Rum şairi de Arap şairi ayarında şiir san'atının hakkını verebilir"⁸. anlamındaki beytini delil gösterdikten, O'nun şairlik vasfına en lâyük bir kişi olduğu tarzındaki görüşlere de yer verdikten-sonra, "Ali sayesinde Rum'un (Anadolu) bayrağının yükseltilmesine değin Arapların şiir san'atıyla ilgili üstünlüklerinin tartışma konusu bile edilemeyeceğini düşünmekteydim. Ne var ki, tarih son szamanlarda ortaya çıkan faziletli Reis 'Alemuddin sayesinde, Türkler hakkında, öncekilerin kapıldığı ümitsizliğe engel oldu." şeklindeki övücü ifadelerini kaydetmekte ve bunun gibi Deylem'in bayrağının da eş-Şerifu'r-Razi'nin (ölm. 406/1015) kölesi Mihyâr (ölm. 428/1037) tarafından yükseltildiğini ilave etmektedir⁹.

Muhammed b. Şakir de, Şair'i, şiir san'atındaki bu üstün yetenekliliğinden dolayı "Fahru't-Türk", Türklerin yüz akı ifadesiyle vasıflandırmaktadır¹⁰. Sözü edilen bu yazar, İbnu Sa'îd el-Mağribî'nin, el-Maşrik adlı kitabından aldığı "O'nu hangi sözlerle anlatmaya çalışayım? O'nun üstünlüğünü belirtebilmek için belagat ordularını yığacak olsam da, Şair'in bu alandaki yüksek yerini tayin etme hususunda insaflı davranmış sayılmam¹¹. şeklindeki görüşlerine yer vermektedir. Yine adı geçen müellifin, Şair'in, her fende kılavuz duruma geldiği, aşağıdaki beyitlerini de örnek göstererek, nesir ve şiir alanlarında önderlik makamına yükseldiği ve Mihyar'ı gözden düşürdüğü tarzındaki övücü ifadelerini aktarmaktadır:

"Allah aşkına, eğer Guveyr'de gezirsen, ne olur, o yumuşaklığın dolayısıyla dalların örtülerini gayrete getirme".

"Bir de, orada, yüzündeki elmacıklardan yayılan kırmızılığın üstünü örtüver ki, gelinciklerin gönlü parçalanmasın"¹².

Fevâtu'l-Vefeyât, Husnu'l-Muhâzarah ve konuyla ilgili diğer kaynakların bir kısmında Şair'in şiirlerinden bazı örnekler yer almaktadır. Divanı 1350/1931 yılında Kahire'de basılmıştır¹³.

---

8. K. Çelebi, a.g.k., I, 778

9. Aynı kaynak, I, 778.

10. M.b. Şakir, a.g.k., I, 208.

11. Aynı kaynak, I, 208.

12. Aynı kaynak, I, 208.

13. C. Brockelmann, G.A.L., Leiden, 1943, I, 249.